

մը, որ շարունակութիւնն է Սէլանիքի Մուս-
թաֆա էֆէնտիի պատմութեան մինչեւ 1660
թուականը (տպ. Պոլս 1711) — Գ) եւ որուն
շարունակութիւնն ալ ունի Մէհմէտ Բ-ուշխ
էֆ. († 1734)՝ հասցնելով մինչեւ 1722:

Նրկորդական նշանակութիւն ունին Տէֆ-
թերտար Մէհմէտ փաշա (1650—1704) եւ
Հասան-Պէյ-Ջատէ († 1636), որ խոսք Սաա-
տէտին էֆէնտիի պատմութիւնը համառօտած
է, շարունակելով եւ աւելցնելով նաեւ Սէլմ
Բ., Մուրադ Գ., Մէհմէտ Գ. եւ Ահմէտ Ա.
սուլթաններու պատմութիւնը:

Ժէ դարուն ապրող նշանաւոր հեղինակ
մ'է նաեւ Էփէլյա Շէլէպի, որ զանազան ար-
շաւանդներու եւ դեսպանութեանց պատճառով
պոյնից Անատոլի, Դամասկոս, Միջագետք,
Խրիմ, Եգիպտոս, Պարսկաստան, Ռումէլի եւ
Եւրոպա ու գրեց իր այս ճանապարհորդու-
թեանց ընդարձակ պատմութիւնը. Թարգմա-
նուած է նաեւ Joseph v. Hammerի ձեռքով
(Լոնտոն, 1834, 2 հտ.):

Նոր-նախիջնամ, 1 Մարտ 1912:

Հ. ԱՅՈՒՆՆ

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

Ս. ՅԱԿՈԲ

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Հ Ի Բ Ո Ն Գ Ո Ն Ո Տ

(Հ-Գ-Ա-Ե-Ի-Բ-Ո-Ն-Գ-Ո-Ն-Ո-Տ)

Բ.

Ե. ՀՈԳԱՐԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

1872—1874.

Մըսրը Անտոն Պէյ Առննապետ
Թընկը Բուզանդ
Չըրաքը Գրիգոր
Ասկէրան Արթին
Աղար Յովսէփ
Սանտալմեան (Գալաքըր) Գրիգոր
Թօլայեան Անտոն
Հօլլա Պողոս
Մարեան (Էրէքէճի) Արթին
Տափուլ Պետրոս
Էփօմիլիմեան Գէորգ
Ապտալ Յովսաննէս

Հոգաբարձութիւնն Էֆէնան Անտոն Աղան
ներքին Տեսուչ կարգելէ ետք՝ կը փութայ
նորէն բանալ Յակոբեան վարժարանը Աղբա-
տասէր¹ Եղբայրութեան կենսական օգնութիւն-
ներուն շնորհիւ, որուն համար սովորութիւն
եղած էր ամէն ամիս առաջին կիրակի օրերը
Ս. Յակոբայ մատրան մէջ յիշեալ Եղբայրու-
թեան ներկեցնող համար թիւ պատարագ եւ
հօգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել, ինչպէս
այս Է հետեւեալ հրատարակութենէն:

Մահը Յուլիսի պրիմի պարզ կիւնիւ
Աղբատասէր Եղբայրութիւնունու տղու-
գուն՝ Եղբէն Իւր պապը օլմալ իւր Բան-
կութեան քնային Ս. Յակոբ մատուրանտա ա-
հաթ իւր պաշտօն քարտրէրէնտէ Եղբայրէին
կէլիլիէրէին րուհի իւրի թիւ պատարագ վե-
պաշտօն օլմալք խոստէթէն իւր օլմուր
(ՄՃ. Հ.Ը. Թիւ 396):

Բայ սատի Հոգաբարձութիւնն ի քաջա-
լերութիւն Աղբատանցի Եղբայրութեան 1873
Ապրիլ 29 անոր գործադիր մարմնոյն առջեւ
տարւո պայմանաւ Յակոբեան վարժարանին ա-
նուց եռամսեայ հարցաքննութիւն մը պատրաս-
տել կու տայ, բայց Մըսրըր Պօղոս Պէյին մահը
վրայ հասնելով՝ կը յետաձգուի, ինչպէս նաեւ
աղբատան ամսական ողորմութեանց կալիուսը,
մանաւանդ թէ մշտնջենաւորապէս կը խափա-
նուի, որ այն ատեն 290էն 60 միայն ճեցած էր:

Միեւնոյն տարուան մէջ Յուլիս 2 Ս. Ե-
կոբայ մատրան մէջ Պիոս Թ. Գահանայապետին
գահակալութեան 27երորդ տարեգարձին առ-
թիւ գահաբանական աղօթքներ կը մատուցուին,
եւ Հոգաբարձութիւնը կը փութայ հեռագրաւ
շնորհաւորել Ս. Հայրը, որ իր արտաքին գործոց
պաշտօնէին միջոցաւ կը պատասխանէ հեռա-
գրաւ:

Roma Constantinopoli

16 Giugno ora 3.50 sera 1873

I vostri augurii graditi al Santo Padre,
con piena soddisfazione v'imparte l'aposto-
lica Benedizione

Antonelli.

Թարգմանութիւն

Ձեր շնորհաւորութիւնները հաճախան
Ս. Հօր, ի գահաթեմք կը բաշխէ Ձեզի Առա-
քելական օրհնութիւն

Անթոնէլլի (Սա. Հր. Թիւ 386):

¹ Աս Եղբայրութիւնը որ 1884ին հաստատուած է,
նպատակ ունի աղետալ աղքատ կարգաւ գրել եւ պաշտօն
որոշեցնել:

Այս ժամանակները Հիւանդանոցին դրան առջեւ թաղապետութեան կողմանէ կը շինուի մարդահասան կողմ մը եւ վրան վանդակապատ մը՝ առթիւ բարձրացման զանկալդի մեծ ճամբուն, որով Ս. Յակոբայ երեսը գրեթէ կէս առ կէս կը ծածկուի, եւ Հիւանդանոց մտնելու համար ճամբուն քովէն կը ձգուի զառիմայր նորուղի մը, ինչպէս պատկերին մէջ կը տեսնուի:

Օսմանեան կառավարութիւնը 1872ին ֆաղաքական զատրիաքութիւն տուած էր Արեւելեան Հայ Կաթողիկէից, որով յանուն Հայ Կաթողիկէից շինուած ամէն Ազգ. Հաստատութիւններն ալ անոնց կը վերաբերէին անոնք ձեռք անցնելու հետամուտ էին: Ուստի 1874 Հոկտ. 11 Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցն ալ զետեղութեան ձեռք կը յանձնուի Արեւելեան Հայ Կաթողիկէից զատրիաքին, Յոհան Ա. Բիւրեւեան Տիգրանակերտի նորապսակ Արքեպիսկոպոսին, որուն վրայ անմիջապէս հետեւեալ Հոգաբարձուները կը կարգուին:

Ք.

Զ. ԱՌԳԱՐԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1874 — 1879:

Դոկտ. Տավրութ Յակոբ Պէկ Ատենայան
 ,, Օրմանեան Վիլէնքովիչ ամենօրեայ
 Միհրան Վէնսան
 Թրնկըր (Պաղտատլը) Յովհաննէս
 Սիրմէլեան Յովսէփ
 Հանեան Աքիկ
 Ծարեան (Միսկոնի) Արթին
 Հանրման Յովսէփ
 Սամանեան Կարգիւլ
 Թօսուն Պօղոս
 Սէլէմեան Կոմիտաս
 Իսկէնտերեան Յովսէփ

Հաջիւ թէ Հիւանդանոց կը մտնեն այս Հոգաբարձուները, յետին թշուառութիւն կը տեսնեն հոն թէ ուստի եւ թէ զգեստեղնաց մասին, վրան զի եկամուտները այն ատեն իր նպատակէ կարի տարբեր բաներու կը գործածուէին: Անմիջապէս պատասպանելոց նոր զգեստներ եւ ձեւմանկեղներ կը շինեն, եւ ընդհանուր մաքրութեան համար ալ Հիւանդանոցին ամէն կողմը բռնել կու տան, ուստի մասին ալ նոր կաթագործութիւններ կ'ընեն: Դպրոցի հոգ չեն ունենար, վրան զի Յակոբեան վարժարանին սաները, զեղելով քանի մը ընկերիկ տղաքը,

(enfants trouvés) իրենց նախնիները զանկալդի զեշիւքտերէ փողոց թիւ 77 տունը փոխադրած էին: Իրենց աշխատները կը պատասպանէին նոյնպէս ի զանկալդի զալըր փողոց թիւ 133 խանին մէջ: Գալով Հիւանդանոց, այրերը ամսաթուղով կը զետեղէին La Paix Հիւանդանոցը ի Հիւլի, եւ մնալ որբերը նոյնպէս համանուն գթութեան յարկը, իսկ հիւանդ կիները՝ Թաքսիմի Հիւանդանոցը, եւ աղիկ որբերը՝ Զուքար-Պատանի Որբանոցը: Երեք հաստատութիւններն ալ Գաղղիացի գթութեան քոյրերուն տեսչութեան ներքեւ:

Դոկտ. Տավրութ Հիւանդանոցի մէջ ամէն տեսակ թշուառներ պատասպանուելուն համար ժողովքով կ'որոշէ « Անկելանոց, կոչել Ս. Յակոբայ հաստատութիւնը, եւ ըստ այնմ արձանագրել անոր արտաքին դրան վրայ, որուն գործադրութիւնը ապագայ ժամանակաց կը ծար, բայց կնիքը անմիջապէս կը փոխէ փորագրել տալով բոլորչի կնիք մը, մէջ տեղը 1874 եւ բոլորիքը « Խնամատարութիւն Ս. Յ. Անկելանոցի Կ. Հայոց, ժակագիրը, որուն օրինակը Ազգ. Պատրիարքական գիւանին ղըկել կը փութայ հետեւեալ ինքնագիր նամակաւ:

ԱՐՀԻԱԿԱՊՈՒՆ ՏԵՐ

Համակաւս միտանդ կը իրենք 2եր Բարձրութեան Ս. Յակոբ Անկելանոցին Խնամատարութեան նոր շինուած կնիքը առ ի ծանուցուելու 2եր Արքեպիսկոպոսին

15 Նոյեմբերի 1874

ԱՐՀԻԱԿԱՊՈՒՆ ՏԵՐ Խ. Մ.
 Յոհան Արքեպիսկոպոս Ատենայան Խնամատարութեան ժողովոյ
 Պատրիարք Կաթողիկէ Յակոբ Տավրութ:
 Հայոց

Համակաւս ստորագրողը 1875 Մայիսին վերջը անդառնալի կերպով կը հրաժարի, որուն տեղը կը փոխանակէ Գոկոյ. Վիլէնք Օրմանեան: Այս եւս իր առնեալպետութեան երրորդ տարին փորագրել կու տայ նոր կնիք մը նախկինին վրայ գուցէ տաճկերէն վերտառութիւն չգտնուելուն համար, եւ անոր օրինակը ղըկել կը փութայ Ազգ. Պատրիարքական գիւանին առաջիկայ ինքնագիր նամակաւ:

Ս. Յ. Անկելանոց

Կ. Հայոց

Կաթողիկէ Հայոց Ս. Յակոբայ Անկելանոցի Տեսչութիւնը կը ծանուցանէ Ազգային Պատրիարքարանի Դիւանին թէ Անկելանոցին միջեւ հիմայ գործածած կնիքը փոխաւորով

նոր կնիք մը շինուեցաւ, որն որ, հինք խափանուելով, այս թուականէս ետքը մի միայն գործածուելով յոգ պիտի ունենայ Անկեանոցի որեւիցէ թուղթերը եւ գրութիւնները վաւերացնելու:

Ի հաստատութիւն բանիս այս թուղթս ողջ նոր կնիքով կը զմեռմ, գիտցող գնելով միտգամայն հինն ալ առ ի գիտութիւն գիւտահիգ:

Հին կնիք Անգործածելի:

Նոր կնիք թուականէս սկսեալ գործածելի:

Բանկալթի 30 Հոկտեմբերի 1878:

Յետեւ Անկեանոցի

Տարթ. Վ. Օրմանեան:

Առթիւս կը գնենք հոս նաեւ Ս. Յակոբ Անկեանոցի ցարդ գործածած կնիքներուն նմանաշանութիւնները:

Ասոնց առաջին երեքը՝ Դժբախտարար թուական չունին, որով չգիտցողի թէ՛ որ Հոգարարաւթութիւններէ գործածուած են: Սակայն

փրկելի խորհրդանշան կրողն համար միայն կրնանք ըսել որ Գալստ. Պետան Պէկին ատենապետութեան ժամանակ շինուած եւ գործածուած է, որովհետեւ զիւաններու մէջ անոր ժամանակին պաշտօնագրոց ներքեւ կը տեսնուի եւ անկէ ետքը գաղաթն: Վերստին սկսած է տեսնուիլ 1879էն ետքը զանց առնուելով 1874 եւ 1878ին գործածուածները, մինչեւ որ 1884ինը երեւան գալ: Ասի ալ կը գործածուի մինչեւ որ ըյս տեմնէ 1898 թուականը կրող կնիքը, որ այժմեան գործածուածն է:

Արձանագիրը նշանաւոր դեպք մը չեն աւանդեր այս Հոգարարաւթութեան վրայ, բայց եթէ անոնց գործակցութիւնը Հիշելի Ազգ. նոր գերեզմանատան որմնափակին մէծ արարքն մէջ, որուն հոգը թէեւ տրուած էր Ազգ. Վարդապետ ընտրեալ Յաննախոյնի մը, բայց Ս. Յակոբայ Հոգարարաւթիւնն ալ ունէր իր անգամներէն մին անոր մէջ, Այս նուիրական պետքին համար կարգուած Յաննախոյնի մը կը կազմէին Պետրոս Վրէլէ, Միքայէլ Պլ. Ապառուշահեան, Անտոն Թիւլպենտեան ճարտարապետ, Յովսէփ Հարմեան եւ Անտոնեան Միաբանութենէ, Հ. Գարեգին Վ. Գարաբաշեան, վերակացու գերեզմանատան: Ասոնք սա լաւագիւտ խորհուրդը կը յղանան, աճուրդի հանել գերեզմանատան առաջնակարգ թաղերը, ուսկից մեծատունը կը գնեն ընտիր եւ ընդարձակ երկրներ, անանկ որ գործի ձեռնարկուած ատեն 1300 օսմ. ոսկւոյ գումար մը գոյացած էր, որ յաջորդական գնուածներով հետզհետէ կ'աւելնայ, որով զիւ ատենուան մէջ կ'աւարտի գերեզմանոցի որմնափակը: Յաննախոյնի պատուակալ անդամակցութիւնն ունէր նաեւ Անտոնեան Միաբանութենէ, Հ. Պողոս Վ. Պոլ. նուերեան: Եւսարտ շինութեանց հոգ կը տարուի միտգամայն դրան վրայ զետեղել կնիքայ Յիշատակարան մը մտարդեան տառերով խորաբանդակ գրուած ապագա:

ԳԵՐԵԶՄԵՆԱՅԻՆ

ՎԵՐԱԳԻՎԵՆՈՅ ՀԱՅՈՑ

ՊՍԵՆՏԱՆ ՈՐՄՈՎ

Ի ՊՍԵՐՄԵՐ ԳՈՐԹԵՆԱ

ԲԻԲԵԼԵՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԵՐ ՎՈՐԴԱՊԵՏԻ

ՍԻԲԵՐՄԵՆԱՅԻՆ ՅԻՐԱՐԵՆԱՅԻՆ

ԲԵՐԻ—1876

Այս յիշատակարանը սակայն Լուսահոգի Աշարեան կաթողիկոս Պատրիարքը Ոսկերեան եկեղեցւոյ հաշտութենէն ետքը 1888ին՝ վար

